46ste jaar. — Nr 66. Zaterdag 3 Juni 1899.

Men schrijft in te **Tongeren** bij M. COLLEE, uitgever en eigenaar van dit blad.

De *Postrijder* verschijnt 's dinsdags, 's donderdags en 's zaterdags.

Alle toezendingen van brieven, geld of aankondigingen moeten *franco* gedaan worden aan den uitgever, **Groote Markt, n° 37-39, te Tongeren.**

DE POSTRIJDER

DER PROVINCIE LIMBURG.

Abonnement :
Drie maal per week **6** franks per jaar.
Twee » » **5** » »
Een » » **4** » »
Een blad afzonderlijk **10** centiemen.
De abonnementen zijn vooraf betaalbaar.
Aankondigingen **1** fr. cent^mes per drukregel.
Reclamen, vonnissen en andere artikels vooraan of binnen in het blad : **1** fr. den drukregel.

TONGEREN, DEN 3 JUNI 1899.

Van alles wat.

De socialistische leiders bevestigen gedurig dat de kapitalist de ergste vijand van het volk is. Nu, zij bevelen het verbond aan met de liberale kapitalisten. Zij verraden dus hunne eigene partij.

Ofwel zij bedienen zich slechts van den liberalen steun om eerst de katholieke kapitalisten te overwinnen en daarna de liberale kapitalisten aan te vallen ; dan verraden zij hunne bondgenooten en zijn alzoo de liberalen gefopt naar de laatste mode.

Zou de liberale drukpers eens willen zeggen aan welke der twee veronderstellingen zij de voorkeur geeft en wat zij denkt van bondgenooten die noodzakelijk ofwel hunne eigene partij ofwel hunne medestrijders moeten verraden ?

***

De liberale *Petit Bleu* weet ons te vertellen, dat het belgisch publiek teenemaal onverschillig is aan de kiesbeweging, die enige zijner vrienden willen maken.

Het liberaal publiek is, zegt het blad, zeer vergeetachtig voor de belangen zijner partij ; *'t is tevreden met een aanzienlijken stoffelijken voorspoed*, en onverschillig voor alle politieke propaganda. »

Dat is heel waar ; doch waar is nu de liberale verklaring, die wij in alle liberale bladen gevonden hebben : dat het clericaal kabinet ons naar het bankroet, naar den ondergang bracht ?

Al dat geschreeuw was maar kwakzalverij en deed geen effekt meer op het publiek.

Maar nie, daar is eene andere opmerking te maken :

Zou die voorspoed, waarop men tegenwoordig roemt, niet veel gevaar loopen indien het ministerie van vandaag, moest plaats maken voor een liberaal kabinet ?

Daaraan is geen twijfel, want dit laatste kabinet zou zonder de socialisten niet kunnen bestaan — indien deze zelfs niet meester werden ! Welnu de socialisten-politiek zou zijn : *de ondergang van boer en burger, van gezinverheid en handel !*

Wanneer zal *le Petit Bleu* en zijne nazieters, *deze* waarheid erkennen en ze belijden ?

***

Er zijn nog 297 geuze schoolmeesters, die sedert 1884 hun wachgeld trekken zonder er iets voor te doen.

En de moedige onderwijzers die in 1879 den ontslag gaven om aan hun geloof getrouw te blijven, staan voort in den verzetboek. Dat is recht onverstaanbaar en onhandelijk.

***

Het is eindelijk aan 't licht gekomen hoe Rudolf, de man van prinses Stefanie, aan zijne dood kwam.

Een roman zooals alle romans, en altijd zelfde liedje.

Rudolf trouwde tegen zijne goesting met Stefanie, of beter Rudolf en Stefanie hadden bij geen verstand van samen te leven. Rudolf maakte op een bal kennis met de jonge barones Vetsera ; 't kwam uit, Stefanie 's kwaad en Rudolf vroeg aan den Paus scheidsmen van Stefanie zou verlossen !

De Paus zond den brief van Rudolf naar de keizer van Oostenrijk en deze gaf den jongen eene goede les ; maar 't kwaad was reeds te verre gekomen, en korten tijd daarna hoorde men dat Marie Vetsera zich had vergiftigd en Rudolf zich bij haar lijk had voor den kop geschoten.

***

Maurits Kohn, de oudste man in Europa, stierf vóór eenige weken op 113-jarigen leeftijd. Hij werd in 1786 te Franckenchen (Hongarie) geboren, en oefende vroeger het beenhouwersambt uit. Hij herinnerde zich nog opperbest en heel duidelijk Napoleon's macht en val. Toen hij 90 jaar oud was, verliet hij zijn geboortedorp om zich in Weenen te gaan vestigen.

Op zijn sterfbed zegde Kohn : Mijn laatste uur is geslagen ; ik ben waarlijk verdrietig dat ik heen moet gaan, ik voel mij nog heel jong en zou nog wel eene andere eeuw slijten.

***

In de Vereeenigde-Staten van Amerika, treft men zeven verschillende godsdienstige leeringen aan, welke alleen meer dan 1 millioen beijkers telden.

The Disciples of Christ (de Discipels van Christus) tellen 1.085.613 belijders ; de Joden 1.200.000 ; de Lutheriaanen 1.525.552 ; de Presbyteriaanen 1.512.400 ; de Baptisten 4.364.527 ; de Methodisten 5.898.074 en de Roomsch-katholieken welke den eeuigen waren godsdienst belijden, 8.595.178.

***

Op den dag van de geboorte zijner dochter, sprak Littré, een geleerde vrijdenker, tot zijne vrouw : « Mijne vriendin, gij zijt eene vurige katholieke, breng uwe dochter op in het uitoefenen der godvruchtigheid, gelijk gij zelve doet. Maar ik stel er eene voorwaarde bij. Den dag dat zij zal vijftien jaren oud geworden zijn, zult gij haar bij mij brengen, ik zal haar mijne gedachten mededeelen, en zij zal kiezen. »

De moeder aanvaardt, de jaren verloopen, en eenen morgen treed zij in de werkkamer van haren man : Gij herinnert u betgeen gij gevraagd hebt en wat ik beloofd heb. Ik kom mijne belofte vervullen. Uwe dochter is daar, gereed om u te aanhoren met al de eerbied dien zij aan eenen beminden vader verschuldigd is. Wilt gij dat zij binnenkomt ? — Ja zeker, sprak Littré, maar om haar mijne gedachten mede te deelen, duizendmaal *neen* ! Want gij hebt er een goed, teeder, eenvoudig, rechtschapen kind van gemaakt ! En meent gij dat ik in die ziel mijne gedachten wil storten, om dat geluk en die zuiverheid te breken ! Ja, zeg dat zij binnenkome, maar om u in hare tegenwoordigheid te zegenen voor betgeen gij voor haar gedaan hebt, opdat zij u nog meer beminne.

Een vijand voor de deur.

De pest, die in Indie woedt, die reeds Egypte bereikt heeft, en karantijnmaatregelen te Suez noodig maakt, zou wel Europa kunnen bereiken, indien er niet spoedig maatregelen genomen worden.

Verscheidene dokters van Hong-Kong, Dr Hartington en Dr Lowsor, hebben het duidelijk genoeg te kennen gegeven.

De pest is begonnen in het Oosten, ter oorzake der vuiligheid, waarin de bevolkingen daar leven, maar zij kan gemakkelijk naar de sterk bevolkte en slecht onderhouden havens, naar Constantinopel, Genua, Napels en Marseille worden overgebracht.

Europa zou de kwaal in Egypte moeten tegenhouden, door strenge maatregelen. De landen moesten overeenkomen, voor het inrichten van eene gezondheidspolicie, die geen enkelen verdachten reiziger liet inschepen, die geen enkel voorwerp, dat zou kunnen verdacht zijn, het overvoeren.

Het mond- en klauwzeer voortgeplant door de melk.

De provinciale landbouwcommissie van Henegauw, heeft eenen der bijzonderste factors van de voortplanting der ziekte aan M. den minister van landbouw doen kennen.

Deze moet namelijk gezocht worden in de melk, die door pachters, wier koeien zonder dat het gekend is, door de ziekte zijn aangetast, naar de melkerijen gebracht, ontroomd en vervolgens aan de kalvers wordt gevoederd.

Die ontroomde melk bevat de kiemen der ziekte, welke de jonge dieren met volle teugen in de ingewanden brengen.

Daarom vraagt gezegde commissie dat de minister bevel zou geven, voortaan al de melk aan de verplichtende pasteurisseering te onderwerpen.

M. De Bruyn heeft de zaak in onderzoek gegeven.

Naar de groote steden.

Het gebeurt maar al te dikwijls, dat men heden hoort klagen dat er geene handen genoeg zijn om het landwerk te doen. De oorzaak daarvan is niet verre te zoeken. Duizenden en duizenden keeren hedendaags den rug aan hun dorp om naar de groote steden te gaan wonen. De geldt bijzonderlijk voor de jonge dochters.

Men leest in de nieuwsbladen of men koort vertellen, dat er in de groote steden zoo hooge loonen te verdienen zijn, en rap, het buitenleven verdriet, het landwerk is te lastig en brengt niets op ; en op het zeggen van den makelaar die alle goede diensten weet, trekt men blindelings naar de groote stad.

Men vindt eenen dienst, ja, die zeer winstgevend is. Doch in de stad mag men niet gekleed gaan gelijk op den buiten : schoentjes, kleederen, mutsen en hoedjes moeten naar de mode zijn, en hoe meer men uitst hoe meer men verteert, en bij 't einde van het jaar, heeft men wat modekleederen, maar geen geld in den zak noch op de spaarbank.

Ja maar, 't gaat dikwijls nog anders. Als de landsche dochter in de stad komt, kan zij wat wasschen en plasschen, boterhammen smijden en aardappelen koken ; doch zij is in 't geheel niet bekwaam in heerenhuizen te dienen ; zij krijgt welhaast hare weetjes dagen en moet zoeken naar een anderen dienst.

Waar naartoe ? In het eerste 't beste springt zij binnen, zonder te ondersteken of er geen gevaar is voor hare zeden en of zij hare godsdienstige plichten daar vervullen kan. Zij is in de stad, zij wil er blijven ; want 't ware eene schande, in hare oogen, naar het nederig geboortedorp te moeten wederkeeren.

Het gaat, het is waar, met elkeen alzoo niet, doch hoe dikwijls is zulks het geval niet. En de zeden lijden schipbreuk, en het geloof der kinderjaren gaat weg ; en men valt in den put van zedelijk en eeuwig verderf.

Eilaas ! Hoe gelukkig, hoe vreugdig leefden zij 't huis niet bij hunne ouders, broeders, zusters, vrienden en magen ! Brande de zon soms wat hard, viel het werk wat lastig, hoe zoet was het vermaak niet dat men smaakte in de eenvoudigheid van het buitenleven ; hoe rustig was de slaap niet en hoe blijde de stonden waar men, zonder vrees van verhinderd, bespot of belachen te zijn, zijne godsdienstige plichten kwijten kon !

Gelukkige dagen ! Het leven in de groote steden verschaft dat niet. Onderzaagt ze eens en willen zij rechtzinnig zijn, de drie vierden van degenen die den buiten verlaten hebben om eenen dienst te zoeken in de stad, zullen bekennen, dat zij gelukkiger waren en geruster van geweten op hun buitendorp.

Daarom blijft te lande ; is uw loon zoo hoog niet, de kosten zijn minder en het sparen is gemakkelijker ; en wat nog veel meer weerd is, gij loopt daar zooveel gevaren niet die u naar lijf en ziel verderven.

Encycliek.

De encycliek over de toewijding van het menschdom aan het Allerheiligste Hart van Jezus is verschenen.

Deze toewijding gaat het jubeljaar vooraf, dat op Kerstmis aanstaande geopend wordt.

Z. H. sluit als volgt zijne wijze raadgeving :

« Daarom bevelen wij, dat *op den negenden, tienden en elfden dag der aanstaande maand Juni*, in de voornaamste kerk van elke stad en van elk dorp, bepaalde, door ons goedgekeurde gebeden zullen opgezonden en op elken dier dagen aan de gebeden de litanie van het Allerheiligste Hart zal toegevoegd worden, en dat op den laatsten dag een formulier van toewijding zal worden gebeden, hetwelk Wij u doen toekomen tegelijk met dit schrijven.

De bevolking van België.

België telde op 31 December 1897, 6.586.595 inwoners, en in 1898, 6.669.752.

Ziehier in welke verhouding de bevolking der provincie en aangrenzende :

	1897	1898.
Antwerpen	796.759	812.509
Brabant	1.240.759	1.261.595
West-Vlaanderen	792.297	802.821
Oost-Vlaanderen	1.014.569	1.025.918
Henegouw	1.112.444	1.122.199
Luik	826.762	835.631
Limburg	236.510	239.665
Luxemburg	218.062	219.676
Namen	348.633	350.418

De meest bevolkte gemeente is Antwerpen, welker bevolkingscijfer klom van 271.284 op 277.576 inwoners.

De minst bevolkte gemeente is Zoetenaai, welker bevolking klom van 24 op 28 inwoners.

Voor landbouwers en hoveniers.

JUNI. — *Men zaait in den hof* : Porcelein, porceleine doorwas, rapunsel, salaad, savooi, bitterpeen, peterselie, citroenkruid, kervel, wortels, erwten, boonen, princessen, andijvie, komkommers, bloemkool, kampernoelien, kervelraap, enz.

Op het veld : Klaver, zweedsche rapen, speurrie, enz.

M. Desmaisières,

de achtbare volksvertegenwoordiger van Tongeren, zal op **donderdag, 8e Juni,** dag der foor, in het lokaal der Land- en Tuinbouwmaatschappijen, in het Koffiehuis *Allée Verte*, Kielenstraat te Tongeren, van tien ure tot een, de personen ontvangen die hem verlangen te spreken.

Verwereldlijking der hospitalen.

Onze lezers weten dat de verwereldlijking der hospitalen een der voornaamste punten van het liberaal programma is. Daar aar de liberalen volkomen meester zijn, worden de kloosterzusters uit de hospitalen verjaagd, tot groot nadeel der zorgen aan de zieken te verleenen en ook der financien.

Hier te Tongeren zijn de liberalen hiervomtrent 't accoord. Moesten ze eens meester worden, onze zoo heldhaftige zusters zouden niet lang in ons hospitaal verachten. Men kent den haat dien de haantjes vooruit van 't liberalism en de socialisten tegen God, tegen den Godsdienst, tegen de Priesters, tegen de Kloosterlingen voeden....

Wij vragen het u, geachte lezers, hoe lang zou het duren, eer onze Gasthuisnonnen, de engelen van liefde, toewijding, vertroosting en zalving, aan den blauwen haat zouden geslachtofferd zijn ?

ONZE LIBERALEN.

Maar met wien drijft toch het geuzenblaadje den tol, als het spreekt over partijbenoemingen in onze liefdadigheidsgestichten ? Aan wien wil het doen gelooven dat de onverdraagzaamheid zich van den kant der katholieken bevindt ? Beeldt het zich misschien in, dat de inwoners van Tongeren het geheugen verloren hebben van het stelsel van dwang, van haat en van vervolging, dat het beheer der tongersche geuzerij op ons stadhuis gekenmerkt heeft ?

Onze liberale confrater schijnt niet te weten dat het de gewezene geuze meerderheid is die dit stelsel ingebuldijd heeft, tegen hetwelk de katholieken altijd gesprotesteerd hebben en dat de liberalen nogmaals zouden invoeren, indien zij meester in den gemeenteraad werden. Doch, laten wij het hopen, van zulk een ongeluk zal onze stad gevrijwaard blijven.

Ten alle tijde, was het te Tongeren de gewoonte de mandaten te hernieuwen der bestuurleden van het Armenbureel en van de Burgerlijke Godshuizen, die moesten herkozen worden. Nooit hebben de katholieken eene uitzondering aan dien regel gemaakt.

Toen echter eene liberale meerderheid het stadhuis veroverde, werd dit alles veranderd. Nauwelijks had ien de geuzen bezit van het stadhuis genomen, of zij voerden hunne hatelijke politiek de de liefdadigheidsgestichten binnen.

In de eerste zitting van den liberalen raad, werd reeds de hand aan het werk gelegd.

De geuzen verbanden uit onze twee liefdadigheidsgestichten de talentvolste mannen, om ze te vervangen door nulliteiten, wier eenige titels hunne wel bekende onbekwaamheid en hunne hevige haat tegen den godsdienst waren.

***

Wij hebben nooit een verwijt aan onze tegenstrevers gemaakt, dat zij hunne vrienden benoemden tot de plaatsen die openvielen in het bestuur der liefdadigheidsgestichten, hetzij door sterfgeval, hetzij door ontslag. Zulks is een recht dat niemand hen ooit betwist heeft. Maar betgeen wij hun verwijten en betgeen tegenstrijdig is met de eenvoudigste politieke eerlijkheid, dit is uit deze besturen mannen gebannen te hebben, wier mandaat afgeloopen en moest hernieuwd worden.

Zulks hebben de katholieken nooit gedaan en zullen zij ook nooit doen.

Nogtans, dat is het spel dat de liberalen zouden herbeginnen, indien zij op nieuw baas op het stadhuis werden.

Het geuzenblaadje zou het niet durven betwisten.

***

En daarna durft de geuzenpartij klagen dat de katholieken ze niet terugroepen in de bestieren van het Armenbureel en van de Burgerlijke Godshuizen !

Het programma van het liberalismus kan in twee enkele volzinnen samengevat worden :

Als de liberalen de meerderheid op het stadhuis bezitten, moeten zij weigeren het mandaat der in functie zijnde katholieken te hernieuwen ; deze moeten uit de liefdadigheidsgestichten gebannen worden !

Als de katholieken aan het bewind zijn, moeten zij geuzen benoemen, zelfs voor de openstaande plaatsen !

Gelijk men ziet, is het liberaal stelsel zeer eenvoudig.

NIEUWS uit de stad en de omstreken

Jaarlijksche bedevaart naar O.-L.-V. van Tongeren. — Deze week zijn verscheidene processies, talrijke bedevaarders volkende, naar onze stad gekomen, ten einde hunne gebeden en hunne smeekingen aan den voet van het Miraculeus Beeld van O.-L.-V. van Tongeren, de oorzaak onzer blijdschap, *causa nostræ lætitiæ*, te komen storten.

Onze katholieke bevolking van haren kant, heeft ook een groot deel aan de octaaf genomen, aangezien ter herinnering der grootsche feesten der Kroning van O.-L.-V. van Tongeren in 1890. Onze statige hoofdkerk was steeds opgepropt van volk tijdens de diensten en sermonen.

Gelijk verleden jaar, kunnen wij zeggen dat de bedevaart naar O.-L.-V. van Tongeren opperbest gelukt en de grootsche gebeurtenis der Kroning waardig is, in herinnering derwelke zij ingesteld is.

Op de markt van TONGEREN van donderdag waren te koop gesteld : 249 koeien en kalveren, 2 schapen, 302 vette varkens, 1850 magere varkens.

Paardenmarkt te TONGEREN, donderdag 8 JUNI.

Gemeenteraad van Tongeren.

Heden zaterdag, 3 Juni, om 5 ure, openbare zitting.

De bevolking van België bedroeg op den 1 Januari van het jaar 1899, het getal van 6,669,752 inwoners.

De provincie Limburg komt in dit cijfer voor 239,665 inwoners.

Het arrondissement Tongeren telt 87,711 inwoners.

Ziehier het getal inwoners voor elke gemeente van ons arrondissement :

Alken 3510 — Basheers 136 — Bassenge 973 — Berg 453 — Berlingen 245 — Beverst 951 — Bilsen 2745 — Bommershoven 547 — Boorsheim 1205 — Brouckom 208 — Canne 872 — Cortessem 1245 — Cuttecoven 146 — Eben-Emael 1661 — Eygenbilsen 1072 — Eysden 626 — Fall Mheer 1131 — Fologne 425 — Freeren 310 — Gellick 715 — Genoels-Elderen 345 — Gotsenop-Leeuw 442 — Gossoncourt 306 — Gothem 197 — Grand-Looz 181 — Grand-Spauwen 797 — Guygoven 435 — Heers 1013 — Hers 321 — Hendrieken 121 — Henis 310 — Herderen 578 — Herstaint-Hubert 316 — Herstappe 129 — Herten 95 — Heur-le-Tiexhe 345 — Hex 492 — Hoelbeek 291 — Hoesselt 2367 — Horpmael 737 — Houppertingen 1218 — Jesseren 416 — Kerniel 599 — Koninxheim 548 — Lanaeken 3052 — Lanaye 886 — Lanklaer 362 — Leuth 802 — Looz 2588 — Lowaige 1081 — Mall 415 — Marlanne 875 — Martenslinde 347 — Mechelen 1655 — Meeswyck 517 — Membruggen 533 — Mettecoven 194 — Millen 1044 — Mopertingen 795 — Munsterbilsen 1150 — Nederheim 509 — Neerharen 488 — Neerrepen 216 — Opgrimby 657 — Opheers 347 — Orinange 452 — Overrepen 462 — Petit-Jamine 277 — Petit-Spauwen 549 — Pirange 488 — Reckheim 1651 — Riempst 356 — Rixingen 449 — Roclenge-Looz 358 — Roclenge sur-Geer 1135 — Romershoven 407 — Rosmeer 589 — Russon 1071 — Ryckel 591 — Ryckhoven 666 — Schalkhoven 196 — 'S Heeren-Elderen 466 — Sichen-Sussen-Bolré 1586 — Sluse 640 — Stockheim 1766 — Tongres 9356 — Ulbeek 644 — Uyckhoven 695 — Vechmael 710 — Veldwezelt 1471 — Vliermael 1219 — Vliermaelroodt 634 — Vlytingen 1231 — Voordt 200 — Vroenhoven 814 — Vucht 506 — Waltwilder 695 — Wellen 2451 — Werm 215 — Widoye 291 — Wintershoven 257 — Wonck 1703. *Totaal* 87,711.

Hoesselt.

FESTIVAL
ingericht door het
FANFARENGEZELSCHAP van *HOESSELT*
ter gelegenheid der inhuldiging van
het nieuw KIOSK

OP ZONDAG 11 JUNI 1899,

met de welwillende medewerking der volgende maatschappijen :

1. HOESSELT, *Fanfaren* : voorzitter C. Van Bockryck ; bestuurder H. Peters.
1. Maritana, fantaisie. — 2. —

2. WALTWILDER, *Zangmaatschappij* : *De Echo des Wouds*, voorzitter N. Plusquin ; bestuurder J. Claesen.
1. Blijde optocht. — 2. O Pepita.

3. KLEINE-SPAUWEN, *Fanfaren* : *De Eendracht*, voorzitter G. Loyen ; bestuurder A. Peters.
1. L'Hirondelle, polka pour piston. — 2. —

4. AMELSDORP, *Zangmaatschappij* : *De Landbouwerszonen*, voorzitter J. Claesen ; bestuurder M. Cloesen.
1. Retour au village. — 2. Chœur de Fête.

5. LANAEKEN, *Fanfaren* : *De Weergalm der Maas*, voorzitter Ch. Vrancken ; bestuurder Alph. Nivelle.
1. X. — 2. X.

6. EYGEN-BILSEN, *Fanfaren* : *Aurora*, voorzitter J. Withofs ; bestuurder Alph. Nivelle.
1. La Villageoise, fantaisie. — 2. Polka pour piston.

7. VLIERMAEL, *Zangmaatschappij* : *De Pruimelaren*, voorzitter Vanvinckenroy ; bestuurder Beweghs.
1. Le Départ des Conscrits. — 2. Le Lever.

8. MOPERTINGEN, *Zangmaatschappij* : *De Lauwerkrans*, voorzitter J. Carmans, bestuurder Ad. Nivelle.
1. Les soldats du Travail. — 2. Les Croisés devant Jérusalem.

9. OVERREPEN, *Zangmaatschappij* : *De Kluchtkring*, voorzitter J. B. Couvents ; bestuurder C. Schouterden.
1. La Patrouille. — 2. Belgenland.

10. TONGEREN, *Fanfaren Mirlitophilen* : *Vivi*

HET VOLK VAN DEN MIST

2de VERVOLG.

Bij het hooren van dezen naam helderde het gelaat van Leonard een wijl op, doch werd spoedig even somber en beangst als te voren.

— Oude jongen, antwoordde hij, ik heb in geen jaren van Jane iets vernomen ; die is denkelijk getrouwd, misschien dood. Waar haalt gij die gedachten ?

— Verlies geen tijd, wedervoer Tom, als verrijzende uit eenen doodslaap. Luister, broer ; ik ga vertrekken. Gij weet het, stervende menschen zien dikwijls ver. Ik heb het gedroomd, ik heb het gezien in uw gelaat, en ik zeg het u, gij zult stikken, gij zult sterven op Outram. Doch blijf ter een tijd lang op deze plaats nadat ik dood ben, broer, blijf hier.

Hij zonk uitgeput neer en op dit oogenblik blinkte een rukwind, heviger dan de voorzaande, tusschen de bergen, en het was alsof duizendeel verschillende stemmen op alle verschillende toonen zich mengden in het woeste gehuil.

De hut scheen als te worden omgesleeptel, hoed werd geschud en uit het mengelmoes van zand, gras en twijgen, welke hut samenstelden, verscheen eene slang, die er zich in verborgen had, op de grond neer, op geen voet afstand van het gat des stervenden, hief zich omhoog en sisste, met flikkerende tong en den kop gezwollen van woede. Leonard sprong achteruit en greep een zware stang, die in den hoek stond, doch alvorens hij kon toeslaan was de slang weer neergezeten en zich kronkelende over een bijna levenloos lichaam van Tom, verdween zij langs eene stang, door den storm gemaakt in den wand.

Bleek, rampzalig, het toppunt van ellende gelijk, stond Leonard en, zie, daar viel zijn oog terug op het gelaat zijns broeders. Nu was er geen twijfel meer mogelijk ; die verandering, die aschgraauwe kleur, die zich op de wangen verspreidde, die ademhaling welke hoe langer hoe stiller werd. Zoo was eenige uren te voren de dag in nacht veranderd : een purperen glans, een zachte zoete wind en dan de duisternis, de rust, de stilte. Doch de stilte was gebroken, de nacht was overgegaan tot storm.

Hoor, hoe de orkaan loeit ! Hoor hoe de wind huilt, hoe de regen plast ! En in dit weder, in dien toestand een broer verliezen !

Hoor, hoe de orkaan loeit ! Nog een rukwind en daar buigt en breekt de hut en wordt het dak opgelicht, weggevoerd, te pletteren geslagen in de verte. En boven het hoofd van den stervende strekt zich de onmetelijke lucht uit en ginder, ginder tusschen de bergen, in het Oosten, kleurt zich de eerste pracht van het morgenrood.

Iets heeft Leonard aan het hoofd getroffen, zoo hevig dat hem het bloed over het aangezicht loopt ; doch hij heeft het niet eens gevoeld ; hij heeft alleen zijn broer in de armen gegrepen en voor de eerste maal sedert lange jaren kust hij hem, meermaals, driftig, terwijl het bleeke gelaat besmeurd wordt door het bloed des broeders.

Nog eens opent de stervende de oogen en aanschouwt het rijzende morgenlicht. Het stijgt op langs de berghellingen, het omringt de bergtoppen als met eene zee van vuur ; hooger nog rijst het, van de aarde tot den hemel, de wolken verdrijvende en een stroom van licht overstroomt plots den bergen, en bosschen, en dalen.

Thomas Outram zag — hij richtte zich half op, met eene laatste krachtsinspanning, trachtte een kruis te maken, murmelde iets binnen 's monds en viel neer tegen de borst van Leonard.

De geschiedenis van sir Thomas Outram, baronet, was afgeloopen.

IV.

DE LAATSTE WACHT.

Een tijd lang zat Leonard als verstomd bij het lijk zijns broeders. Het licht nam toe rond hem en eindelijk rees de roode schijf der zon boven de bergen uit.

De storm was verdwenen. Ware het niet het schouwspel der verwoste hut geweest, men zou getegd hebben, dat er nooit een storm had gewoed. De insecten begonnen te gonzen, hagedissen kropen uit de bergreten, de bergleliies openden hare kelkjes voor zijn oog. Doch Leonard bleef daar zitten, onbewegelijk, tot eene schaduwe boven zijn hoofd hem uit dien droom trok. Hij zag omhoog — het was de schaduwe der breede vleugels van eene gier, die reeds zweefde boven het doode lichaam.

Zijn geweer grijpende, sprong Leonard recht. Nader en nader kwam het dier, rondzwevende in steeds enger wordende kringen : het vergat de tegenwoordigheid van den levende in zijn verlangen naar den doode ! Leonard richtte zijn wapen op, mikte en schoot. Luide weerklonk het schot in de stille lucht en weerkaatste in het gebergte. Eene wijl zweefde de getroffen vogel op zijne wijd uitgestrekte vleugels, dan krompen deze te samen en het dier stortte neer, in zijnen doodstrijd den rotsachtigen bodem slaande met zijnen sterken snavel.

Leonard bleef een oogenblik het bloeddorstig, thans machteloos dier aanschouwen en keerde dan terug naar het lijk zijns broeders, ten einde het zoo zoed mogelijk gereed te maken tot begraving, hem de oogen sluitende, de magere, verstelene handen samenvouwende op de borst.

Wanneer alles voorbij was, rustte hij uit van zijne droevige taak, toen hem plots eene gedachte door den geest ging.

— Waar zijn die Kaffers toch heen ? sprak hij luid, terwijl zijne stem akelig klonk in de eenzaamheid ! He, Otter ! Otter !

De bergen weerkaatster : Otter ! Otter ! doch een antwoord kwam er niet. Opnieuw riep hij vruchteloos. Alhoewel met tegenzin het lijk verlatende moest hij toch op zoek gaan. Hij legde dus een rooden zakdoek over het gelaat, om de gieren weg te houden en richtte zich daarna naar de rotsen, die het hoogvlak omringden, op hetwelk de hut had gestaan : op vijftig stappen van die rotsen was eene holte in den bergwand zichtbaar.

Daar sliepen de vier Kaffers en het was hunne gewoonte voor de opening der grot 's morgens een vuur te branden ; doch op dezen morgend was er geen vuur te zien en van de kaffers ontwaarde men geen spoor.

— Wat, slapen zij nog ! sprak de verbaasde Leonard, die zijn oogen niet gelooven kon. Hij liep de grot binnen, roepende : Otter ! Otter ! terwijl hij een schop gal aan een negerlichaam dat hij den ingang lag. Het lichaam bewoog niet, wat vreemd was, want zulk een schop was wel voldoende, om den meest luien Basoeto uit den diepsten slaap te wekken. Leonard bukte zich, doch op hetzelfde oogenblik sprong hij met een kreet van afgrijzen achteruit.

— Groote God ! riep hij, het is Cheat ; hij is dood.

Op dat oogenblik weerklonk van uit de diepte der grot de zware stem van Otter, die riep in afrikaansch Hollandsch, de taal die hij gewoonlijk sprak.

— Ik ben hier, baas, doch ik ben gebonden. De baas moet mij lossnijden, want ik kan mij zelve niet verroeren.

Leonard trad nader en aan het uiteinde der grot vond hij Otter liggen, stevig vastgebonden aan armen en voeten, het aangezicht vol builen en kneuzingen. Met zijn jachtmes sneed hij de koorden door en den man meer dragende dan hem leidende, bracht hij hem buiten de grot.

Otter was een dier Kaffers met platneuzen, dus van het bastaard-Zoeloeras. De twee broeders hadden hem zwervende gevonden, half dood van honger en sedert enkele jaren was hij nu hun trouwste dienaar. Zij hadden hem Otter genoemd, omdat zijn echte naam letterlijk onuitspreekbaar was en tweedens omdat hij zoo bijzonder goed zwom, beter dan een werkelijke otter het had kunnen doen.

Van gelaat was de man afstootelijk, vooral wegens dien neus, en van gestalte was hij een echt monster, een dwerg, niet hooger dan vier voet. Wat hij in lengte niet had, dat bezat hij evenwel in breedte : men zou gezegd hebben een man, die een reus had moeten zijn en die op kunstmatige wijze tot deze afmetingen was verkleind. De sterke spieren, die eene bijna bovenmenschelijke kracht verrieden, zijn lange ijzeren arm, dat massieve hoofd, alles droeg bij tot die veronderstelling. Zijne oogen waren wonderlijk genoeg, bijna geheel zwart.

Op aanvraag van Leonard, die ook het afrikaansch Hollandsch sprak, legde Otter uit wat er voorgevallen was.

— Luister, baas ! Gisteren avond kregen uwe Basoeto-knechten het in het hoofd te deserteeren. Mij zegden ze er geen half woord van en alhoewel ik hen geen minuut uit het oog verloor, was het mij onmogelijk in hunne gedachten te lezen. Zij wisten wel dat, hadden zij mij iets toevertrouwd, ik ben zou geslagen hebben. Zij wachtten dus tot ik in diepen slaap was en vielen dan op mij neer en bonden mij vast, opdat ik hen niet meer zou hinderen en ook opdat zij baas Tom's geweer zouden kunnen meevoeren en nog andere dingen meer. Ik zag spoedig hun plan in en alhoewel ik hen in het gezicht uitlachte, was mijn hart zwart van woede.

Toen de Basoetos mij hadden vastgebonden en uitgescholden en hadden gezegd dat ik van honger kon sterven met mijne blanke meesters, die zoo lang naar goud hadden gegraven om niets te vinden, maakten zij zich van alles meester, tot den ketel toe en kwamen mij daarna, elk op beurt, in het gezicht slaan, terwijl een met een brandend stuk hout mij eene wonde aan den neus toebracht.

Dat alles onderstond ik geduldig, maar toen ik Cheat zag afkomen met baas Tom's geweer, dat gij mij geschonken hebt, neen, dan ging het te ver, en met een sprong was ik bij Cheat. Zij hadden vergeten dat, als ik niets kon doen met mijn armen, mijn hoofd nog sterke was. Met mijn hoofd liep ik hem te pletten tegen den rotswand. Als een stier had ik hem opgevangen en tegen den muur gedrukt. Een schreeuw, maar het was zijn laatste ; hij zal nooit meer schreeuwen. Toen sloegen de anderen mij als razenden en ik, machteloos en gebonden, moest mij met een gereutel laten neervallen en voor dood spelen.

De Basoetos, meenende mij vermoord te hebben, namen in allerijl de vlucht, want zij meenden dat gij mijn geschreeuw zoudt gehoord hebben en met uw geweer mij ter hulp zoudt komen. Zoo verschrikt en haastig waren zij, dat zij het geweer en bijna al de overige dingen achterlieten. Toen ben ik in bezwijming gevallen van uitputting, baas — en dat is heel de historie. Nu, het zal baas Tom toch plezier doen te vernemen dat ik zijn geweer heb behouden ; als hij dat zal vernemen, zal hij zijne ziekte vergeten en zeggen : « Wel gedaan, Otter ; uw kop is hard, jongen. »

— Maak uw hart ook hard, Otter ! zegde Leonard droevig ; baas Tom is dood. Hij stierf dezen morgend in mijne armen. De koorts heeft hem gedood, zooals zij de overige *Inkoosis* (hoofdmannen) doodde.

Otter hoorde toe en, zijn gewond hoofd latende neerzakken, zat hij een wijl in overpeinzing. Toen hij het hoofd verhief, zag Leonard iets dat hij nog nooit had gezien : tranen in Otter's oogen.

— Kom, zegde Leonard ; ik durf zijn lijk niet lang alleen laten.

Otter volgde zijn meester slechts langzaam, want hij was nog zwak van bloedverlies. Ter plaatse gekomen ontwaarde de dwerg ook, dat de hut was meegesleept door het orkaan.

— Geen twijfel, sprak hij ; de kwade geesten waren buiten dezen nacht. Toekomende maal zullen de goede ons beschermen.

In zijne beeldrijke taal begroette Otter daarna het lijk zijns meesters, waarna hij aan zichzelven dacht, zijne wonden uitwaschte en vervolgens het winnige, dat hun tot eetmaal kon strekken, begon te bereiden.

Na het eten droegen beide verlatenen het lijk in de grot, om het tijdelijk te bergen. Het was Leonard's voornemen bij zonsondergang zijn broer te begraven ; langer wachten was niet mogelijk, doch tot dan toe wilde hij het lijk bewaken. En daar, in eene ruwe grot, ver van alle leven en beschaving, bad Leonard Outram voor de laatste maal naast het stoffelijk overgeschot van het eenig wezen, dat hij nog liefhebben had in de wereld.

De uren vloden om.

Rond het middaguur had een verkwikkende slaap Otter geheel hersteld, zoodat hij in de grot kwam en aan Leonard oorlof vroeg om, met Thomas geweer, het geluk der jacht te gaan beproeven en mondvoorraad, die er geheel ontbrak, te gaan zoeken.

Leonard liet hem gaan, doch legde hem op, tegen zonsondergang terug te zijn, daar hij zijne hulp noodig had.

— Waar zullen wij eenen put graven ? vroeg de dwerg.

— Daar is er een gegraven, antwoordde Leonard weemoedig, de doode groef het zelf : wij zullen hem leggen in den laatsten put, dien hij groef, om naar goud te zoeken.

— Een goed gedacht, merkte Otter op, alhoewel het waarschijnlijk is dat baas Tom er zoo goed niet aan zou gegraven hebben, hadde hij er